

KS. IGNACY CHODYNICKI

DYKCYONARZ

UCZONYCH POLAKÓW I POLEK

W TRZECH TOMACH

TOM DRUGI

ARMORYKA

KS. IGNACY CHODYNICKI

DYKCYONARZ
UCZONYCH POLAKÓW I POLEK

TOM DRUGI

ARMORYKA
SANDOMIERZ 2017

Projekt okładki: Juliusz Susak

Na okładce: Walery Eljasz-Radzikowski (1841-1905), *Jan Długosz* (1889)

licencja: *domena publiczna*,

źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Jan_Długosz.PNG

Copyright © 2017 by Wydawnictwo „Armoryka”

Wydawnictwo Armoryka

ul. Krucza 16

27-600 Sandomierz

<http://www.armoryka.pl/>

ISBN 978-83-8064-414-4 – dla całości

ISBN 978-83-8064-415-1 – dla tomu II

DYKCYONARZ UCZONYCH POLAKÓW,

ZAWIERAJĄCY KRÓTKIE RYSY ICH ŻYCIA,
SZCZEGÓLNE WIADOMOŚCI O PISMACH, I
KRYTYCZNY ROZBIÓR WAŻNIEJSZYCH
DZIEŁ NIEKTÓRYCH.

PORZĄDKIEM ALFABETYCZNYM UŁOŻONY.

PRZEZ

Ks. IGNACEGO CHODYNICKIEGO
ZAKONU KARMELITÓW.

TOM II.

L — P.

WE LWOWIE,
STANISŁAWOWIE, TARNOWIE, I PRZEMYSŁU,
U RUHNA I MILLIKOWSKIEGO.

1855.

**Docti non solum vivi, ac praesentes,
studiosos discendi erudiunt, atque do-
cent, sed hoc idem etiam post mortem,
monumentis litterarum assequuntur.**

Cicero de Offic.

L.

LATOSZ Jan, *) sławny astronom, filozof i lekarz, za panowania Zyg. III. urodzony w Krakowie z uczciwych rodziców. W Akademii tamecznej odbywszy nauki, roku 1566 w astronomii i sztuce lekarskiej, stopień mistrza otrzymał, lecz potem dla nader ważnej przyczyny, z łona téj matki nauk wykluczony został. Gdy bowiem r. 1578 Grzegorz XIII. Papież, przysłał był poprawiony kalendarz, na ręce Króla Stefana Batorego, pod ostateczne Akademii krak. roztrząśnienie, i tenże Król o tém ją listem swoim, pisany z Warszawy dnia 7. kwietnia roku wspomnionego, uwiadomił; większość Akademików poszła za przyslaną od Stolicy Rzymskiej kalendarza reformą. Latosz jednakże, któremu mało pod tenczas równych było w Polsce astronomów, obstawiał mocno przeciwko téj kalendarza poprawie, i układ jój od wszystkich prawie zagranicznych Akademii pochwalony, potępił i zganił; też same,

---

*) Sołtykowicz nazywa go także *Latoszyńskim*, chociaż był inny *Jan Latoszyński*, który w r. 1483 sprawował urząd Rektora Akademii krakowskiej.

jakie później *Scaliger* i *Calvisius* czynili, przy-
 wodząc zarzuty. Lecz Akademia, czyli to chcąc
 okazać uszanowanie Stolicy Rzymskiej, czyli to
 więcej pod względem astronomicznym, niż ka-
 nonicznym, rozumiejąc o lepszości tego kalenda-
 rza nad Juliuszowy dawny kalendarz, a pragnąc
 widzieć tym sposobem, położony koniec nieprzy-
 zwoitościom z tego drugiego wynikającym; po-
 stanowiła przyjąć zupełnie rzymską poprawę, od-
 rzuciwszy podawany układ przez Latosza, pod po-
 zorem zbytniej onego zawiloci. Nieporuszony
 jednakże Latosz, i nieodmienny w swém zdaniu,
 tak się daleko zapędził w oporze swoim, przy-
 jęcia wspomnianego kalendarza, i tak żwawo
 w pismach swoich przeciwko niemu powstawał,
 iż Akademia obawiając się, aby w złe porozu-
 mienie przez to u Dworu Rzymskiego nie popad-
 ła, (osobliwie gdy Latosz, niby to w imieniu
 jej piszącym się głosił) zmuszona była, zapisać
 w Aktach swych Oświadczenie, że wcale do pism
 jego nienależała, a nakoniec tego pełnego dowcipu
 i nauki męża, z grona swojego na zawsze oddaliła.
 Udał się więc Latosz na Wołyń, do Konstantyna
 Książęcia Ostrogskiego Wojewody Kijowsk, dziel-
 nego Opiekuna Nieunitów Rusinów, który kalend.
 dawny, jako podstawę wiary błahocześnie utrzymu-
 jąc, *Latosza* ze wszelką uprzejmością i szacunkiem
 do siebie przyjął. Dla przypodobania się jemu,
 napisał rozprawę pod tytułem: *Nowa poprawa*
Kalendarza (nie wiadomo czy w polskim lub
 łacińsk. języku) w której bronił stary kalendarz
 przeciwko wszelkiej odmianie. Rozprawa ta od
 znających się na rzeczy, dosyć była chwalona,
 lecz znalazła także i przeciwników: *Wojciech*
Rościszewski Jezuita, wydał z tego powodu
 uszczypliwie pismo pod tyt: *Latosie ciebie, to jest*
obrona kalendarza Gregoryńskiego przeciwko
Latoszowi matematykowi; a Felix Zebrowski,

teolog Akademii Wileńskiej, zbijał zarzuty jego w swoim *Zwierciadle roczném na 3 części podzieloném*, drukowaném w Hrak. 1603 in 4. tudzież w inném piśmie pod tytuł: *Proba minucyi Latosowych*; wydaném tamże 1598. Opór, który pokazały w przyjęciu reformy katolickie nawet narody, usprawiedliwił dosyć przeciwnie się Latosza. Niewiadomo, gdzieby się znajdować mogło, interessujące to jego pismo. Wspomina je także Sakowicz w swoich *Okularach kalendarzowi staremu, w Krak. u Cezar. 1644 in 4.* mówiąc, że między innemi obrońcami starego swego kalendarza, wzięła sobie Ruś, także *Minucye* Latoszowe, w których nieco przeciw kalendarzowi nowemu pisał; jednakże nie ze wszystkim ganił kalendarz nowy, a stary chwalił, owszem przyznawał niejaki błędy staremu; a nawet i sam potém obaczywszy się, odmienił swoje zdanie, i pisma swoje wszystkie Akademii krakowskiej oddał, aby ją tym sposobem przeprosił. — Przyczynę zaś dla której Latosz, przeciw nowemu kalendarzowi pisał, następującą daje Sakowicz: Wiedząc o tym Latosz, że kalendarz nie jest to artykuł wiary, a chcąc się natenczas Panu swemu schizmatyckiemu przypochlebić, i przypodobać, i za to nagrodę od niego wziąć, za starym kalendarzem nieco pisał; wszakże na zarzuty jego, nie tylko sami rodacy, *Zebrowski* i *Rościszewski*, ale nawet cudzoziemiec *Clavius* sławny astronom, od Grzegorza XIII. do poprawy kalendarza użyty, w pismach swoich, dostateczną dali odpowiedź. — Miał ón procz tego pisać jeszcze i więcej, a między innemi, pewne dzieło o *Komecie*, drukowane w Hrak. 1596. tudzież Rozprawę, wydaną w r. 1594. której rękopism biblioteka Akademii krakowsk. posiada pod tyt: *Prognosticon de regnorum, ac imperiorum mutationibus, maxime vero contra*

Turcas successu, anno 1594 editum. Jest to właściwie rzecz pisana po polsku, z tytułem: *Przestroga znacznej w przyszłości na świecie odmiany*, i zawiera dosyć dowcipne, aczkolwiek śmieszne przystosowanie, niektórych ważnych Kopernika odkryciów, do biegu fizyczno politycznego rzeczy ludzkich. (*Starowols. Hecat. — Sotykłow. o stan. Akad. Krak. — Bentkows. Hist. Lit. Pol. — Siarczyński Obraz wieku Zygm. III.*)

LEPIECHI Floryan, mówca i rymopis za panowania Władysława IV. w Akademii krakow. filozofii i krasowóstwa nauczyciel, urodził się w Wojewodztwie Sandomirskim. Po otrzymanym stopniu mistrza filozofii w r. 1642, i odbytym 10cioletnim w téjże nauce i sztukach wyzwolonych, publicznego Professora urządzie, na dopełnienie nauk teologicznych, mniejszym Kollegą już będąc, do Włoch pojechał; gdzie po upłynionym r. w Lyceum teologiczném *Sapientia Romana* zwaném, powagą Innocentego X. Papieża, Doktorem teologii uczyniony, do Kollegium większego w Akademii krakowsk. powrócił; i do objęcia trzechletniego urzędu nauczyciela krasomówstwa, z fundacyi Piotra Tylickiego Biskupa krakowskiego *) wezwany został. — Równie obyczajow zacnością i nieskażonością, jak też obojój wymowy gładkością zalecony Lepiecki, pisał wolną i miarami ograniczoną mową, następujące panegiryki i wiersze: 1) *Lampas extincta loco syderis. Crac. ap. Piątkowski 1644.* Siedm elegii łacińskich na śmierć Cecylii Renaty królowej polskiej. — 2) *Messis triumphorum Crac. 1646.* Na koro-

---

*) Sławny ten Biskup, dobroczyńca nauk założył w Akademii krakow. katedrę na tłumaczenie ksiąg Cyserona *de Oratore*, której nauczyciel powszechnie zwany był *Orator Tilicianus*.

naczą Maryi Gonzagi dziesięć pięknych Od łacińskich. — 3) *Fructus in flore præcisus. Crac. ap. Kupisz in 4.* Ośm trenow na śmierć królewicza Zygmunta Kazimierza. — 4) *Fons signatus 1644.* Oda do Adama Draskiego. — Pisał także wiersz przy propozycjach na dysputę wydanych, pod tyt: *Questio de agentium secundorum in causando a prima dependentia 1644 in 4.* tudzież kilka innych panegiryków winszownych i weselnych, które przytacza Radyminski in *Fastis Acad. Crac. Tom. IV.* jednakże nie wspomina czyli gdzie, i kiedy były drukowane. Tenże powiada, że wiele oprócz tego innych dzieł, prozą i wierszem napisanych, Lepiecki drukiem ogłosił, ale więcej daleko zachował, szczęśliwych wybornego dowcipu, osobliwie w krasomówstwie wypracowanych, godnych publicznego widoku płodów. Tu najprzód czyni wzmiankę o sześciu kazaniach jego, podczas różnych uroczystości kościelnych powiedzianych; a dalej wylicza następujące pisma, wydane czy niewydane: 1) *Dulce nomen pacis, sive de tranquillo rerum in Polonia statu, regnate Vladislao IV.* — 2) *Fama ad posteros, pulcherrimum eloquentiæ prætium. Oratio in laudes Tylicii Episcopi et fundatoris.* — 3) *Campus Martius, sive de conscribenda quotannis nobilitate polona.* — 4) *Pactio servitutis, sive de pace petentibus Cosacis neganda.* — 5) *Disciplina militaris in Polonia instauranda.* — 6) *Funus Smolensci, sive de Smolenscio Moscicis dedito.* — 7) *Præservativa adversus pericula Philosophiæ.* — 8) *Laureæ Academicæ gradus non quies.* — 9) *Notæ supra Topica Ciceronis.* — 10) *Notæ in Orationes Ciceronis pro Cornelio Balbo.* — 11) *Palæstra Tiliiana, sive de Cicerone imitando, veterique eloquentia recuperanda.* Te i inne dzieła na pu-

hliczny oddałby pożytek, gdyby umiano cenić nauki dobre, owszém i ludzi dobrych; a może pisałby jeszcze więcej, gdyby się do nauczycielstwa teologii, ofiarowanego sobie w Akademii nie spieszył. — Z dzieł Lepieckiego pomimo widocznej w nich pracowitości, a nawet niezaprzeczonej pożyteczności niektórych, jasno postrzegać się już dawał upadek nauk, i dobrego gustu w Akademii krakowskiej. (*Sotykowicz o stan. Akad. krakowsk.*)

LESZCZYNSKI Rafał, sławny wierszopis za panowania Zygmunta III. Króla Polsk. W przedniejszych Akademijach zagranicznych nauki odbył, w których się tak bardzo wydoskonalił, że w poczcie najświetlejszych tego wieku Polaków mieścić go można; i wszystkie nawet znakomite osoby ubiegały się o jego przyjaźń. Język łaciński, włoski, francuzki i niemiecki, był dla niego prawie ojczystą mową, a przyjemność obyczajów zniewalała serca ku niemu. Wszystkich rodzajów nauk doświadczał; w teologii nawet, mechanice, architekturze, muzyce, był niepospolicie biegłym. Całą Europę zwiedził, a wróciwszy do ojczyzny, jęj posługóm się oddał; świadkiem ich były granice państwa, sądy, zjazdy narodowe, i obozy wojenne. Na wielu kommissyach królewskich pokazał się czynnym, i w trybunałach gorliwym sprawiedliwości stróżem. Królowi Zygmunтови dziwnie miły i popularny, najprzód Kasztelaniją Wiślicką, i Starostwem Wschowskim od niego zaszczycony, później wziął Kasztelaniją Kaliską i Starostwo Horodelskie, na koniec Wojewodztwo Bełzkie. Na wojnę turecką w r. 1621 stu konnych i tyleż pieszych swoim kosztem przystawił, i tymże pod Chocimem osobiście dowodził. Do układów ze Szwedami w r. 1635 wyznaczony, traktat z tém Państwem na lat 25 szczęśliwie zawarł. Wielkim był przy-

jacielem Francyi, do której i syna swego Ludwika XIII. w służbę wojskową oddał. Kalwinizmu gorliwie się trzymał, i dla tego chciał mieć opiekę nad swemi bracią, aby macosze swojej Zofii z Opalińskich przeszkodził wychowaniu tychże w katolickiej wierze; pozwał ją o to do Trybunału, lecz swego zamiaru nie dokazał. W Lesznie mieście dziedziczném alumnat na 15 uczniów postanowił, opatrzył, i utrzymywał. Przed śmiercią swoją powrócił do wiary katolickiej, i umarł roku 1636 we Włodawie, pochowany w Częstochowie, gdzie zwłoki jego uczczone zostały nagrobkiem, który wypisał Starowolski *in Monum. Sarmat.* — Zostawił wiele poezyi łacińskich i polskich, także dzienniki i mowy różne, które jednakże nie wyszły z druku, oprócz jednego dziełka bardzo rzadkiego pod tyt: *Judyth. w Baranowie* *) w drukarni Andrzeja Piotrkowczyka 1629 in 4. Bandtke w Histor. drukarń w Król. Pol. wspomina o innej edycji z r. 1620. która znajdować się ma w Rękopisach Ossolińskich we Lwowie. Jest to przekład z francuzkiego autora *Salluste Seigneur du Bartas*, w którym okazuje się wiersz tłumacza gładki, i myśli pięknie oddane. — Uczony Linde na czele słownika swego, mniemał być Ostrogora, autorem dziełka tego, ponieważ przypisane było Katarzynie z Buczaczkich Ostrogorowej; współczesny atoli pisarz *Jan Amos Komeniusz*, Senior wyznania Braci Czeskich, (Hussytów) w kazaniu mianém na pogrzebie tegoż Rafała Leszczyńskiego, i drukowaném w Lesznie pod tyt: *Spiegel guter Obrigkeit*, przyznaje mu to dziełko.

---

*) Baranów miasteczko znaczne w Województwie Sandomirsk. teraz w Galicyi, niegdyś dziedziczne domu Leszczyńskich, miało drukarnię i kościół wyznania helweckiego, czyli zwingliańskiego.

Był ten Rafał, pradziadem Stanisława Leszczyńskiego Króla Polskiego. (*Juszyński Dykcyon. Poet. polsk. — Siarczyńs. Obraz Wieku Zygmunta III.*)

LESZCZYŃSKI Stanisław, Król Polski, naj-słuszniejszym prawem nazwany *filozofem dobroczynnym*, urodził się we Lwowie r. 1674 z Ojca Rafała Podskarbiego W. Kor. i Anny Hatarzyny Jabłonowskiej, Kasztelanki krakowskiej. W młodości swojej, gdy zagraniczne zwiedzał Państwa, dla pięknych przymiotów swoich, u wszystkich Monarchów powszechnie zyskał zalety, a powróciwszy do kraju, w r. 1699 mianowany został Wojewodą Poznańskim. Wojna między Rosyą i Szwecyą, do której się August II. nowo obrany Król Polski wplątał, otworzyła mu drogę do tronu. Karol XII. Król Szwedzki wkroczywszy do Polski, i wzięwszy miasta Warszawę i Kraków, oświadczył Stanom Rzeczypospolitej, że dopoty pokoju nie zawrze, dopoki Polacy Augusta Króla z tronu nie złożą. Między wyprawionemi Posłami do Karola znajdował się Leszczyński, zwrócił na siebie uwagę jego, i tak mu się podobał, że go natychmiast Królem obrać przedsięwziął. Jakoż przybywszy z wojskiem do Warszawy, podał go za Handydą do korony, rozkazał Królem ogłosić, i dn. 4. Pazdźernika 1705, mimo zakazów Klemensa XI. Papieża, przez Konstantego Zielińskiego Arcybiskupa Lwowsk. ukoronować. Przewaga króla szwedzkiego nad Rosyą, utrzymywała Stanisława na polskim tronie, który przyznany mu został nie tylko Aktem zrzeczenia się Augusta II. lecz także Traktatem Altranstańskim. Przegrana Szwedów pod Puławą, była epoką odnawiania szczęścia. Nie mogąc sobie już w ten czas objęcywać, aby ojczyznę swoją szczęśliwą miał uczynić, ani widząc dla siebie bezpieczeństwa w Polsce, i

wierności w narodzie, za fortuną tylko idącym, szukał téj chwały, która w jego mocy była, chcąc nawet samą koronę dla ojczyzny poświęcić, poddać się Augustowi II. i do prywatnego życia, byle tylko w swoim kraju powrócić. Dokładał się w téj mierze Karola XII. i przedsięwziął niebezpieczną podróż do Szwecyi, a potem do Benderu, aby go do zezwolenia nakłonił. Rzecz godna osobliwszój uwagi, że gdy inni dla osiągnięcia tronu wielkie podejmują zabiegi, Stanisław do zstąpienia z niego wszelkich używał sposobów, aby tylko spokojność zjednał swojej ojczyźnie. Lecz trudnym się okazał do tego Karol XII. i nie chciał polubieńca swego widzieć w nierównéj sobie godności. Tym czasem gdy August II. na tron polski powrócił, Karol Stanisławowi Księstwo Dwóch - mostów (*Zweybrück*) jako własność swoją w dzierżawę nadał. Po śmierci Karola r. 1718 wyrobiwszy sobie przez Kardynała *de Rohan* Biskupa Strazburskiego, schronienie w Państwach Króla francuzkiego, osiadł na zamku *Kronweisenburg* w Alsacyi. Tam wiodąc życie prywatne, doczekał się tego honoru, że Król francuzki Ludwik XV. za powodem Kardynała *Rohan*, córkę jego Maryą *) r. 1726 w dożywotnią przyjaźń sobie zaślubił. To pokrewieństwo z tak możnym Dworem w Europie, stan jego nader polepszyło, naznaczona mu pensya, dzielniej kierowane w Polszcze, Szwecyi, i w innych krajach interessa, osłodziły dawniejsze trudy, a do zniesienia nowych szlachetny umysł zawczasu gotowały. — W roku

---

*) Z Katarzyny Opalinskiej, Kasztelanki Poznańskiej, z którą się w r. 1698 poślubił, miał Stanisław Leszczyński tylko dwie córki, z tych najstarsza Anna, w niemowlęcym wieku umarła, a młodsza Marya, za Króla francuzkiego wydana.

1733 po śmierci Augusta II. zalecony od Francyi do tronu, i wezwany od Teodora Potockiego Prymasa, tudzież wielu Senatorów i Posłów, przybył do Polski *incognito* przebrany za kupca, w nadziei objęcia znowu rządów. Tymczasem strona przeciwna, mając za sobą Austryą i Rosyą, ogłosiła Królem Augusta III. Elektora Saskiego; a Stanisław nie widząc w Polsce bezpieczeństwa dla siebie, udał się do Gdańska dla popierania prawnego wyboru swego na Króla. Jednakże nazbyt słabymi od Francyi wsparty był posiłkami, wojsko też rosyjskie nie zadługo Gdańsk w oblężenie wzięło; przez co zmuszony został pokryjomu przebrany za rybaka, przez tysiące niebezpieczeństw, straży i zasadzek, z tamtąd uchodzić. Nie utracił ón rzadkiej w tym razie przytomności, lecz w Bogu nadzieję położwszy, uszedł szczęśliwie rąk swoich nieprzyjaciół, i przybył do Francyi.

Obranie Augusta III. Królem polskim, a odrzucenie Stanisława, było powodem do wojny między Francją i Austryą, która gdy w r. 1735 Traktatem Wiedeńskim zakończona została, zrzekł się Stanisław prawa do korony polskiej, zachowawszy sobie atoli sam tytuł Króla; za co dozwolono mu dobrami swemi w Polsce rozrządzać, i otrzymał od Króla francuzk. w dożywotnią posiadłość Księstwo Lotaryngii i Baru. Obiawszy kraj ten w dzierżawę swoją, i rozporządziwszy stan dworu swego, zajął się całkiem uszczęśliwieniem swoich poddanych, którzy znaleźli w nim jednego z najlepszych Panów. Miasta różne, osobliwie *Luneville* i *Nancy* najpiękniejszymi gmachami przyozdobił, budował kościoły i szpitale, posagi dla ubogich dziewcząt naznaczał. Był przyjacielem nauk i ludzi uczonych osobliwie swego narodu, z którego wielu na dworze swoim utrzymywał, a w Lu-

newillu szkołę recerską dla edukacyi szlache tnój młodzi eży polski eej założył, w któr eej ukształciło się wielu m eżów na usługi ojczyzny. Dochody jego nie były nadto wielkie, przecie ż tak umiał onych używać, że mógł być poczytanym za jednego z najbogatszych Panów w Europie. Urzędowi miasta Baru 10,000 talarów na to szczególnie darował, aby w czasach taniości zbo że skupować, a gdy droży żna nastąpi, w tenczas je taniej uboższej klasie ludu sprzedaż zbywać. Narod francuzki pamiętając na jego cnoty, mądrość, łaskawość, uczcił go chlubnym tytułem *Stanisława dobroczynnego*, pod którym i dziś jeszcze z wdzięcznością bywa od każdego z mieszkańców Lotaryngii wspominany. Umarł ten zacny Król, mając lat 89, z przypadku, gdy mu się szlafrok od lulki zajął: sparżone mocno cia ła, nim s łu dzy na ratunek przybiegli, było przyczyną nieuliczonej gangreny, która go o śmierć przypawiła. — Jako uczony Monarcha polski Stanisław Leszczyński, uwiecznił imie swoje w Literaturze ojczystej, pismami rozmaitemi z których następujące z druku wydane: 1) *Historja starego i nowego Testamentu, z tłumaczeniem do zbudowania wydana, wziętym z Ojców SS. dla nauki obyczajów każdego stanu ludzi, z francuzkiego przetłumaczona, w Nancy w drukar. Piotr. Antoine 1761. fol. max.* Dzieło to napisane wierszem. — 2) *Głos wolny Szlacheica wolność ubezpieczający*, drukowany w Nancy 1733 in 4. Pismo to na francuzki język przełożył Solignac, i wydał pod tyt: *Voix libre* w Amsterdamie 1745 in 8. przedrukowane zaś powtornie przez M. S. R. Bukara 1790 in 4. bez miejsca druku. — 3) *Niedowiarstwo pokonane zdrowym rozumem, przez króla filozofa, w Krakow. 1824.* — 4) *Opis podróży z Gdańska do Kwidzyna, Króla Stanisł. Leszczyń-*

skiego w r. 1734. w *Warszaw. nakład. i druk. Józ. Pukszt* 1824 in 8. Jest to interesujący List tego Króla pisany do Córki swojej Maryi Królowej francuzk. Tegoż listu są 4 dawniejsze edycye z różnemi tytułami w języku francuzkim za granicą wydane, a jedna w niemieckim bez roku i miejsca. druku. — 5) *Oeuvres du Philosophie bienfaisant. a Leipsic, chez J. F. Junius* 1764 in 8. 4 tomy. Jest to staranny i jedyny zbiór wszystkich pism Stanisława, a mianowicie w przedmiotach religii, polityki, filozofii praktycznej i moralnej. Miłość rodzaju ludzkiego, chęć widzenia wszystkich jak najszczęśliwsiemi, mądrość w zdaniach, wyniosłość w widokach, nauki śmieie dawane monarchóm i własnym rodakóm, znamionują te pisma jego, które wspaniale wydane 1765 w 4 tomach także, i przedrukowane w Paryżu w 4 tomikach in 12. — 6) *Pensées philosophiques morales et politiques, ouvrage de main de Maitre. a Nancy, Berlin, Paris et Lyon, in 8.* wydane r. 1768. Dzieło to składają myśli i zdania urywkowe Stan. Leszczyńskiego i Fryderyka W. Króla Prusk. — W piśmie pod tytuł: *Histoire de la pretendue Revolution de Pologne par M. Méhée. Paris. chez Buisson* 1792. znajdują się wyjątki z dzieł tego Króla, osobliwie te, w których silnie i czule przemawia za ludem wiejskim w Polskę; są w nich także myśli jego o policyi, tudzież obszernie uwagi o wymierzaniu sprawiedliwości. — Oprócz tego cały 2gi tom dzieła: *Histoire de Stanislas I. Roi de Pologne, par l' Abbe Proyard, a Lyon* 1784 in 12. zalecony z jasności, wierności, i dokładności, zajmuje pisma Stan. Leszczyńskiego. Ostatnia zaś tychże edycya, wyszła w języku franc. pod tyt: *Oeuvres choisies de Stanislas Roi de Pologne etc. précédées d'une notice historique, par Mme de St.*

Ouën. Paris 1825 in 8. maj. st. 448. — Niektóre drobniejsze pisma tego Króla, w materji politycznej i moralnej, oraz myśli rozmaite, i wyżej wspomniony Opis podróży jego z Gdańska do Rwidzyna, umieszczone są w ojczystém dziele pod tyt: *Rys życia i wybor pism Stanisł. Leszczyńskiego Króla Pol. Książ. Lotaryngi i Baru, zwanego filozofem dobroczyńcą, podług edycji francuzk. przez Panią Saint-Ouën, ogłoszony w języku polskim, przez Kajetana Lubicz Niezabitowskiego. w Warszaw. nakładem Brzeziny 1828 in 8. (Bogustawsk. Życia sław. Polak. — Bentkows. Hist. Lit. Pol.)*

LIBAN z Lignicy Jerzy, rymopis łaciński, muzyk, i tłumacz niektórych autorów greckich, za panowania Zygmuta I. Króla Polskiego, pierwszy nauczyciel języka greckiego w Akademii krakow. rodem był z *Lignicy* na Szląsku, zkąd pospolicie nazwany *Ligniczanie*. Po odbytych naukach w najslawniejszych Akademijach niemieckich, a osobliwie w Augsburgu, przybył do Krakowa, gdzie miał sobie nadany urząd Prefekta szkół gimnazyalnych, które Senat owego miasta przy Gościele Panny Maryi założył. Obszerna jego erudycja, nienaganność obyczajow, i znakomiej przymioty, ziednały mu szacunek i przyjaźń Jana Bonera dozorca Żup królewskich, i brata jego Franciszka Radcy miasta Krak. obudwóch przyjaciół nauk, oraz ludzi uczonych, z których obfitęj biblioteki w autorów greckich i łacińsk. nie małe odniósł korzyści. Stanisław Hozyusz pod tenczas Proboszcz w Wieluniu i Kanonik Wiślicki, zaszczyciwszy męża tego swoją poufałością, otworzył mu przystęp do dworu Piotra Tomickiego Biskupa krakowsk. i Hanclerza Hor. Mąż ten uczony, skłonił go najprzód do przyjęcia kapłaństwa, a potém nauczycielstwa wymowy i poezyi, tudzież języka greckiego w Akademii

krak. Nie mało jednakże Liban doznać musiał przykrości od kolegów swoich akademicznych, którzy greczyzny nie lubili, i cierpieć tego nie mogli, że tak młody człowiek, a przytém cudzoziemiec, nowo zaprowadzoną katedrę w tój szkole głównej otrzymał. Najbardziej zaś wywarli na niego zawiść swoją po śmierci Tomickiego, gdy następca tegoż Jan Latański, muzóm polskim nie sprzyjał. Lecz mimo prześladowań doznanych, pracował Liban w zawodzie nauczycielskim co do języka greckiego, więcej jak lat kilkanaście, i gotów był ostatek swego życia dla uczenia tegoż języka poświęcić. Wielu także zostawił godnych po sobie uczniów, między którymi byli *Struś* i *Tektander*, lekarze pod ów czas najbieglejsi. — Pisma Libana z druku wyszłe, już teraz bardzo rzadkie znajdowały się w publicznym księgozbiorze Załuskich następujące: 1) *In clarissimi Poloniae Praesulis Maecenatisque D. Petri Tomicii Cracov. olim Episcopi etc. obitum, Saphicon M. Georgii Libani Lignicenis, ipso funeris die, in aede D. Stanislai adstante magna Sacerdotum Nobiliumque caterva, decantatum. Cracov. in off. Flor. Unglerii 1535 in 4.* W wierszu tym oplakuje stratę Tomickiego Bisk. krakow. swojego niegdys dobroczyńcy. — 2) *Ad Generosum ac Magnificum Dnum Franciscum Bonerum, celeberrimae in Polonia urbis Cracoviae Consularem Virum etc. M. Georg. Libani Lignic. Elegicon. Crac. impress. per Math. Scharfenberg. 1539 in 4.* Zapewne to musi być panegiryk na pochwałę Bonera, który go przyjaźnią i względami swemi zaszczycał. — 3) *Carmina Sybillae Erythraeae, in quibus resurrectio corporum, mutatio saeculorum, Dei adventus ad iudicium, praemia et supplicia hominum describuntur. Scholiis quae ad grammaticam attinent, additis. Para-*

clesis item ad græcarum litterarum studiosos. Cum sermone de jucunda Christi resurrectione. Cracov. impres. a Floriano 1535 in 8. Poprzedza to dzieło wiadomość historyczna o Sybillach i ich księgach, oparta na świadectwie Laktancyusza i Święt. Augustyna; następuje potem w niewiązanej mowie tłumaczenie każdego wiersza, do których przydane są równo brzmiące teksty z Pisma S. W przemowie do Czytelnika, uskarża się mocno tłumacz na rozmaite prześladowania, których doznawać musiał od Nauczycieliw krakowskich, czerniących go różnym sposobem przed Biskupem krakowsk. i obwiniających o zdania heretyckie, któremi się z autorów greckich zaraził. W mowie którą autor powiedział w Kościele P. Maryi w niedzielę wielkanocną, sposobem jasnym, gruntownym, i dobitnym, udowodnił tę prawdę: że Zmartwychwstanie Chrystusa było jedno z największych, i najcudowniejszych dzieł boskich. Drugie i piękniejsze wydanie tego pisma *Carmina Sybillæ* wyszło w r. 1545 w Krak. u wdowy Unglera; pierwsze atoli ma być dla tego zacl.walone, ponieważ na czele jego położony jest przypis (dedykacya) do Piotra Tomickiego Bisk. Krak. zawierający w sobie niektóre ciekawe szczegóły z historyi Literatury krajowej. — 4) *Oeconomicorum Aristotelis libri, græcis et latinis annotationibus suis locis illustrati. In quibus pia, gravia, et christiana documenta sunt omnia. Cracov. per Math. Scharfenberg. 1537. in 4.* Za radą Janockiego, (który to dzieło mylnie poczytał za najpierwszą książkę po grecku, wydaną z pod polskiej prasy, *) niejaki Friese, rodem Sa-

---

*) Już rokiem wprzód t. j. 1536 wyszło z pod prasy dzieło greckie: *Phocyllidis Philosophi poema elegantissimum, græce cum interpret. latina Mart. Cromeri*, w Krak. u Wietora, 4.

xończyk, biegły w języku greckim, napisał o tem dziele rozprawę, którą pod przybranem polskim nazwiskiem: *Jo. Boguslai Prosechowski Artium Baccalaurei, notitia libri græci, omnium primi in Polonia typis excusi*; w piśmie czasowém *Nova Miscellanea Lipsiensia Vol. V. Par. II. p. 367-374.* umieścił, i w recenzji swojej tego dzieła, bezstronny i przyzwolity o nim wyrok uczynił. W zakończeniu onegoż czyli raczój w Przemowie położonej do Czytelnika, mowi w prawdzie sam Liban: . . . . *totum velim illud Clarissimo viro Dno. Francisco Boner, Mæcenati nostro acceptum feras, cujus auspiciis liber primus apud nos græcus, in lucem prodiit*; z których to wyrazów jego dorozumieć się można, jakby ta książka pierwsza była w języku greckim w Polsce wydana, chociaż już dwoma laty pierwój *Carmina Sybillæ Erythreæ*, z druku był wydał. Lecz kiedy wydanie tego dzieła pierwotne, bardzo mizernym i lichym drukiem wyszło z pod prasy, autor podobno urażonym zostawszy o to, starał się iroskliwie ono przytłumić; a chcąc powetować tę szkodę, za przyłożeniem się mecenasa swego Bonera, wydał niniejsze dzieła *Ekonomiki Arystotelesa*, drukiem dosyć kształtnym i czystym, jako najpierwszą próbę pisma greckiego w Polsce. — 5) *De musicæ laudibus Oratio, seu adhortatio quædam, ad musicæ studiosos, etc. Cracov. excus. per Joan. Helicz 1540 in 8.* Liban miał tę mowę na pochwałę muzyki r. 1528 w Krakowie, przy rozpoczęciu kursu téj sztuki, którą, jak się wyraża w téjże, Grecy najświecilejsi ze wszystkich narodów, umieli wysoko cenić, i w niej się najpilniój ćwiczyć. Przytacza w téjże mowie niektóre miejsca z Homera, Teokryta, i innych celniejszych poetów greckich, obejmujące pochwałę sztuki

---

S p i s

U c z o n y c h P o l a k ó w,

których życia są w II. Tomie zawarte.

L.

	<i>Strona.</i>
L atosz Jan, astronom, filozof i lekarz	3
Lepiecki Floryan, mówca i rymopis	6
Leszczyński Rafał, rymopis	8
Leszczyński Stanisław, Król Pol. filozof	10
Liban z Lignicy Jerzy, rymopis	15
Libicki Jan, rymopis	20
Lilia Piotr, teolog	22
Lipski Andrzej, dziejopis i prawnik	—
Lipski Jan, mówca	26
Lisiecki Andrzej, prawnik i dziejopis	29
Lorencowicz Alexander, mówca	30
Lubelczyk Jakób, rymopis	32
Lubelczyk Samuel, teolog i filozof	35
Lubelczyk z Lublina Walenty, lekarz	34
Lubieniecki Stanisław, teolog i historyk	—
Lubomirski Stanisł, filozof, mówca i rymop.	37
Lubomleczyk Seweryn, teolog i mówca	41
Lwowczyk Jan, tłumacz biblii	45
Lwowczyk Marcin, rymopis i muzyk	48
Lwowczyk Gabriel, teolog i mówca	49

L.

Ładowski Maciej, prawnik	50
Ładowski Remigi, pisarz historii naturalnej	52
Łancucki Jan, matematyk	54
Łasicki Jan, dziejopis	—
Łąski Jan, prawnik	57
Łaszczyński Marcin, teolog	63
Łęczycki Mikołaj, teolog	67
Łochowski Stanisław, prawnik	68
Łowicki Szymon, lekarz	71
Łowicki Stanisław, mówca	73
Łubieński Stanisław, dziejopis i mówca	76
Łubieński Władysław, dziejopis i geograf	84
Łuski Stefan, wydawca gazet polsk.	86
Łuszczewski Jan, prawnik	88

M.

Maciejowski Samuel, mówca	92
Maczyński Jan, leksykograf	94
Makowski Szymon, mówca	96
Maliński Hasper, rymopis	98
Marewicz Wincenty dto.	99
Marycki Szymon, badacz starożytności	100
Meniński Franciszek, filolog i grammatyk	104
Miaskowski Hasper, rymopis	107
Micler de Holof, Wawrz. polyhist. i lekarz	108
Miechowski Maciej, dziejopis	111
Minasowicz Józef, rymopis	116
Mirowski Andrzej, fizyk i rymopis	119
Młodzianowski Tomasz, filozof i teolog	—
Modrzewski Andrzej, polityk i mówca	121
Molski Marcin, rymopis	126
Morsztyn Andrzej dto.	—
Morsztyn Stanisł. dto.	128
Mosciński Mikołaj, teolog	129

M.

Strona.

Moskorzowski Hieronim teolog	130
Mruczyński Jan, rymopis	136
Murzyński Marcin, dziejopis	137
Myszkowski Piotr, mówca	138

N.

Nagurczewski Ignacy, rymopis	140
Nakielski Samuel, dziejopis	143
Naruszewicz Adam, dziejop. mówca i poeta	144
Nidecki Andrzej, filozof	159
Niedźwiecki Jan, grammatyk i lekarz . .	162
Niemojewski Jan, teolog	164
Niemojewski Jakób, mówca i teolog . .	166
Niesiecki Rasper, genealogista	167
Nikuta Marcin, filozof	169
Nowaczynski Tadeusz, filolog	170
Nowodworski (Horwin) Wawrzyn. rymopis	172
Nowopolski Wojciech, (1) filozof i teolog .	176
Nowopolski Wojciech, (2) lekarz i filozof .	179

O.

Ochocki Gabryel, lekarz	180
Oczko Wojciech, dto. . . .	181
Okolski Szymon, genealogista i historyk .	183
Oliwiński Ignacy, rymopis	187
Olkuski Marcin, (1) matematyk i astronom	188
Olkuski Marcin, (2) lekarz i matematyk .	190
Olszewski Jakób, mówca	191
Ołdakowski Ignacy, prawnik	—
Opaliński Łukasz, filozof i polityk . . .	199
Opaliński Krzysztof, rymopis	202
Orzechowski Stanisł., mówca, filozof i hist.	204
Osiński Józef Herman, fizyk	237

O.

Strona.

Ossoliński Jerzy, mówca	241
Ossoliński Józef Maxymil. bibliograf i krytyk	249
Ostroróg Jan, (1) polityk i statysta	258
Ostroróg Jan, (2) dziejopis i mówca	259
Ostrowski Teodor, prawnik i dziejopis	261
Oswiecimski Jan, teolog i mówca	266
Otwinowski Waleryan, rymopis	268

P.

Padniewski Filip, mówca i dziejopis	269
Palczowski Paweł, krajopis i polityk	271
Paprocki Bartłom., genealogista i rymopis	—
Pastoryusz Joachim, dziejopis	280
Perkowicz Tomasz, teolog i mówca	284
Petrycy Sebast. lekarz, filoz. hist. i rymopis	287
Petrycy Jan Innocenty, dziejopis i lekarz	291
Piasecki Paweł, dziejopis	294
Pilchowski Dawid, tłumacz klassycz. autor.	299
Piotrowski Łukasz, grammatyk	303
Piotrowski Gracyan, rymopis i mówca	304
Piramowicz Grzegorz, mówca i filozof	306
Płoński Mikołaj, <i>Patrz</i> Błoński	
Poczobut Marcin; astronom	315
Polak Marcin, dziejopis i mówca	325
Popławski Antoni, filozof, mówca, i polityk	330
Potocki Paweł, dziejopis i mówca	331
Potocki Wacław, rymopis	335
Potocki Ignacy, polityk i mówca	336
Potocki Jan, badacz starożytności	341
Potocki Stanisław, mówca	344
Powodowski Hieronim, teolog i mówca	352
Prokopowicz Mikołaj, astronom	355
Prokopowicz Maxymilian, tłum. dzieł uczon.	356

P.

Strona.

Proszowianin Szymon rymopis . . .	358
Pruszcz Jacek historyk i biograf . . .	359
Przeclawowicz Maciej, rymopis . . .	361
Przeczytański Patrycy, filozof i mówca . . .	—
Przybylski Jacek, rymopis . . .	364
Przyłuski Jakób, prawnik . . .	373
Pudłowski Melchior, rymopis i polityk . . .	377
